

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี
GUIDELINES FOR DEVELOPING BUDDHIST LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS IN KHLONG LUANG DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

¹อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า Apinyar Chatchorfa ²เกษม แสงนนท์ Kasem Saengnont
³สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo
^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Chatchorfa@outlook.co.th

Article Received: May 31, 2025. Revised: June 24, 2025. Accepted: June 25, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 285 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย และด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย (1) ด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อดทน อดกลั้น และรับมือกับความเครียดจากการทำงานได้เป็นอย่างดี มีความยุติธรรม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (2) ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย แม้จะเป็นเรื่องของบุคลิกภาพภายนอก แต่ก็เป็นที่ผู้บริหารไม่ควรมองข้าม ผู้บริหารที่ดีควรมีบุคลิกภาพที่ดี ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ (3) ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม คุณลักษณะด้านพฤติกรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร ผู้บริหารที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความยุติธรรม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีมได้ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ผู้บริหารที่ดีต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบอย่างลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม และมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ (1) ผู้นำที่ดีต้องมีจักษุมา (ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวม ยึดมั่นในความยุติธรรมและความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นการสร้างสามัคคี ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคี มองความขัดแย้งเป็นโอกาสในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ผู้นำที่ดีต้องมีวิรุโร (ผู้นำมีความรู้ ความสามารถ) ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจใน ธรรมชาติของความขัดแย้ง สามารถวิเคราะห์สาเหตุและรูปแบบของความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง เพื่อเลือก วิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ควรมีความรู้ด้านจิตวิทยาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลมีทักษะการ สื่อสารที่ดี เช่น การฟังอย่างตั้งใจ การใช้ภาษาที่เหมาะสม และการแสดงความเห็นอกเห็นใจเพื่อลดความตึง เครียดและสร้างความเข้าใจระหว่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ไม่ยึดติดกับวิธีการแบบเดิม (3) ผู้นำที่ดีต้องมีนิสัยสยัมปนโน (ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดี) ผู้บริหารต้องเข้าถึงและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งอย่างเท่าเทียม สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่เป็น ตัวกลางในการประสานประโยชน์ หากดูรวม และสร้างสมดุลระหว่างความต้องการที่แตกต่าง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพุทธ, ผู้บริหาร, โรงเรียน

Abstract

This research article aimed to 1) study the leadership development status of school administrators in Khlong Luang District, Pathum Thani Province, 2) study the methods for developing Buddhist leadership of school administrators in Khlong Luang District, Pathum Thani Province, and 3) propose guidelines for developing Buddhist leadership of school administrators in Khlong Luang District, Pathum Thani Province. This research was a mixed-method research, consisting of quantitative research using questionnaires with a sample group of 285 teachers in schools under the Office of the Primary Education Area, Pathum Thani Area 1. Data were analyzed using basic statistics, namely frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research interviewed 15 key informants and analyzed data using content analysis.

The research results found that: 1) The leadership development status of school administrators in Khlong Luang District, Pathum Thani Province in all 4 areas, overall, had high opinions, ranked from most to least, namely, intellectual characteristics, behavioral characteristics, physical characteristics, and emotional characteristics, respectively. 2) Methods for developing Buddhist leadership of school administrators in Khlong Luang District, Pathum Thani Province consist of (1) Emotional characteristics: A good administrator must be able to effectively control their emotions, be patient, tolerant, and cope well with work stress, be fair, and empathize with others. (2) Physical characteristics: Although it was a matter of external appearance, it was something that administrators should not overlook. A good administrator should have a good personality, take care of their health at all times, and dress appropriately and neatly. (3) Behavioral characteristics: Behavioral characteristics were what show the

professionalism of the administrator. A good administrator must be honest, responsible, fair, empathetic, and work with others as a team. They could communicate effectively. (4) Intellectual characteristics: A good administrator must have a deep understanding of the work they were responsible for, be able to analyze problems and situations systematically, make decisions quickly and efficiently, solve problems creatively, having initiative, and a clear vision that could lead the organization to the goal. 3) Guidelines for developing Buddhist leadership of school administrators in Khlong Luang District, Pathum Thani Province were as follows: (1) A good leader must have a vision (a leader with a broad vision). The administrator must see the big picture, adhere to justice and neutrality, and not favor any side in order to build trust and confidence for all parties involved, focusing on creating unity. The administrator must give importance to creating unity, seeing conflict as an opportunity for development and enhance understanding among each other, in order to lead to effective work together. (2) A good leader must have a vision (a leader with knowledge and ability). The administrator must have knowledge and understanding of the nature of conflict, be able to analyze the causes and forms of conflict correctly, in order to choose an appropriate solution. Should have knowledge of psychology to understand individual behavior, having good communication skills, such as: listening attentively, using appropriate language, and expressing empathy to reduce tension and create understanding among each other, be creative in solving problems, and not stick to the old methods. (3) A good leader must have a good human relation (a leader with good interpersonal skills). The administrator must access and listen to the opinions of all parties involved in the conflict equally, build trust and good relationships with everyone, act as a mediator to coordinate benefits, find common ground, and create a balance between different needs.

Keywords: Buddhist Leadership, Executives, Schools

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องมีรูปแบบของความเป็นผู้นำที่เปลี่ยนแปลงไปและผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำชนิดที่นำความสำเร็จก้าวหน้ามาสู่องค์กร ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญคือ เป็นผู้วิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกลและนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552)

ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์กร หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตามย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงาน ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสมมีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กร ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร หรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้นควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ

ได้แก่ ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการทำงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารวิชาการและผู้นำทางวิชาการ และต้องเป็นนักบริหารที่มีประสิทธิภาพสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2548) เหตุนี้ การบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารที่มีความครอบคลุมถึงหลักการครองตน ครองคน และหลักการครองงาน เพื่อแสดงหลักการบริหารตามหลักพุทธธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2552)

ในทางพระพุทธศาสนาแนวคิดเรื่องผู้นำและภาวะผู้นำของพระศาสดานั้นอาจพิจารณาได้ว่า พระศาสดาทรงเป็นผู้นำองค์การพุทธที่มีทั้งธรรมบารมีและทรงเป็นผู้นำที่ยึดธรรมเป็นหลัก เป็นการนำพาสมาชิกในองค์การ คือเหล่าพระสาวกไปสู่แนวทางแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอันเป็นเป้าหมายสุดท้ายในการนำและภาวะผู้นำของพระศาสดา โดยให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจการให้ความสำคัญระหว่างคนและงานอย่างเท่าเทียมกัน การสร้างแรงจูงใจ การกระตุ้นสมาชิกให้ดำเนินกิจกรรมในการปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ รวมถึงวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับสมาชิกภายนอกองค์การ (พระครูสิริจันทนิวิฐ (บุญจันทร์ เขมกาโม), 2549)

ภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ เช่น สติ ปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ดังที่ พระพุทธองค์ตรัสไว้ในโคบาลสูตรโดยการเปรียบเทียบฝูงโค และโคจำฝูง เกี่ยวกับผู้นำและผู้ตาม ระบุว่า “เหมือนโคหัวหน้าฝูงว่ายน้ำไปสู่ฝั่งตรงกันข้าม หากโคหัวหน้าฝูงว่ายน้ำไปตรง เมื่อฝูงโค ทั้งหมด ก็ไปตรงตามกัน และ ประสบกับความปลอดภัย หากโคหัวหน้าฝูงพาวว่ายน้ำไปคดโคทั้งฝูงที่ติดตามย่อมจะดำเนินไปคด และประสบกับความลำบาก ฉะนั้น ในหมู่มนุษย์ ก็ฉนั้น บุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ หรือเป็นผู้นำหากมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะเดินตามแบบของผู้นำด้วยดีและประสบกับความปลอดภัยหากว่าผู้นำหรือหัวหน้าไม่ประกอบด้วยคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหรือในการปกครองแล้ว ผู้ตามย่อมจะดำเนินไปตามและประสบกับความลำบากฉนั้น” (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) ภาวะผู้นำสามารถครอบคลุมในมิติที่มีอย่างกว้างขวางและหลากหลายกว่าเรื่องความกล้าหาญการตัดสินใจการเป็นผู้นำต้องมีความสามารถในการนำหลักตันและสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่าง ดำเนินไปตามเป้าหมายซึ่งต้องประกอบไปด้วยความกล้าหาญความสามารถในการโน้มน้าวใจและจังหวะเวลาในการตัดสินใจ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2544) ในทางพระพุทธศาสนา หลักการบริหารนี้ได้ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาตร ปฐมปิณณาสก์ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นนักบริหารจัดการที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ (อง. ติก. (ไทย) 20/20/163-164.)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูล ในการพัฒนา ปรับปรุงผู้บริหารโรงเรียนให้เป็นมาตรฐานสามารถนำพาโรงเรียนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการบริหารที่ตั้งไว้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการแบบผสมวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1) ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ในอำเภอลองหลวง จำนวน 33 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 494 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ในอำเภอลองหลวง โดยได้มาจากการสุ่มด้วยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาที่มีความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธ รวมจำนวน 15 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และหลักทศพิธราชธรรม 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความรู้ต่าง ๆ มาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหา 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่าแบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนี (index of congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี ความสอดคล้อง ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้ จำนวน 30 ชุด โดยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.841 6) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามผ่าน application line ส่วนตัวในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศอายุ ระดับการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการพัฒนภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ โดยใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale (สุรียรี ศิริโกภากรมย์, 2546) ซึ่งแต่ละคำถามจะมีคำตอบเป็นตัวเลือก 5 ระดับ

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นคำถามแบบปลายเปิด 4 ประเด็น เพื่อศึกษาวิธีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการพัฒนภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาและการอ้างอิงคำพูดบุคคล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย และด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

	สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	$\bar{X}$	SD	แปลผล	ลำดับ
1	คุณลักษณะทางสติปัญญา	4.12	0.76	มาก	1
2	คุณลักษณะทางพฤติกรรม	4.11	0.80	มาก	2
3	คุณลักษณะทางอารมณ์	3.99	0.72	มาก	4
4	คุณลักษณะทางร่างกาย	4.02	0.61	มาก	3
	รวม	4.06	0.72	มาก	

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

2.1 ด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ได้แก่ (1) ควบคุมอารมณ์ ผู้บริหารต้องควบคุมอารมณ์ตนเองได้ อดทน อดกลั้น และรับมือกับความเครียดได้ดี (2) มั่นใจในการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องมั่นใจในตนเอง กล้าตัดสินใจ และตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด (3) สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้อื่นมีความมุ่งมั่นในการทำงาน (4) สร้างสัมพันธภาพที่ดี ผู้บริหารต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น (5) รับฟังความคิดเห็น ผู้บริหารต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ และเปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะ (6) แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน (7) สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และส่งเสริมความสุขในการทำงาน (8) ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ผู้บริหารต้องจัดการกับความเปลี่ยนแปลง และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ดี (9) สร้างความเชื่อมั่น ผู้บริหารต้องสร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา (10) มองการณ์ไกล ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวม และผลกระทบระยะยาวของการตัดสินใจ

2.2 ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย ได้แก่ (1) บุคลิกภาพที่ดี ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีท่าทางที่สง่างาม มีความมั่นใจในการเคลื่อนไหว (2) การแต่งกายเหมาะสม แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์ (3) สุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพแข็งแรง มีพลังในการทำงาน และสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง (4) สร้างแรงบันดาลใจ มีพลังในการทำงาน กระตือรือร้น และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับ

ผู้อื่นได้ (5) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อสารด้วยภาษาที่ที่เหมาะสม มีน้ำเสียงที่ชัดเจน และน่าฟัง (6) เป็นมิตรและเข้าถึงง่าย แสดงออกทางสีหน้าและแววตาที่เป็นมิตร และเข้าถึงง่าย (7) สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ (8) มีความรู้ความสามารถ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (9) มีวิสัยทัศน์ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และริเริ่มสิ่งใหม่ๆ (10) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง มีความสามัคคี และร่วมมือร่วมใจกันทำงาน

2.3 ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม ได้แก่ (1) ซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน (2) รับผิดชอบ ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลงานของตนเอง (3) ยุติธรรม ผู้บริหารต้องมีความยุติธรรม และปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (4) เห็นอกเห็นใจ ผู้บริหารต้องเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (5) ทำงานเป็นทีม ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม และส่งเสริมความร่วมมือ (6) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องสื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (7) สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานอย่างเต็มที่ (8) แก้ไขปัญหา ความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีในทีม (9) มอบหมายงานและให้คำปรึกษา ผู้บริหารต้องมอบหมายงาน และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา (10) สร้างวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และส่งเสริมการเรียนรู้

2.4 ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ได้แก่ (1) ความรู้ความเข้าใจ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบอย่างลึกซึ้ง (2) วิเคราะห์ปัญหา ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ (3) ตัดสินใจ ผู้บริหารต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แม้ต้องอยู่ภายใต้ความกดดัน (4) แก้ไขปัญหา ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาและหาทางออกได้อย่างสร้างสรรค์ (5) คิดริเริ่ม ผู้บริหารต้องคิดริเริ่มและสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ได้ (6) วิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ (7) การเรียนรู้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดี (8) วางแผนและจัดการ ผู้บริหารต้องวางแผนและจัดการทรัพยากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (9) การสื่อสาร ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน (10) พัฒนา EQ ผู้บริหารต้องพัฒนา EQ โดยเฉพาะการรับรู้และควบคุมอารมณ์ เพื่อการตัดสินใจที่ดี

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

3.1 ด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ หลักพุทธธรรมมุตติยาปณิณกรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ 1) ควบคุมอารมณ์ ผู้บริหารต้องควบคุมอารมณ์ตนเองได้ อดทน อดกลั้น และรับมือกับความเครียดได้ดี 2) มั่นใจในการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องมั่นใจในตนเอง กล้าตัดสินใจ และตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด 3) สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้อื่นมีความมุ่งมั่นในการทำงาน 4) สร้างสัมพันธภาพที่ดี ผู้บริหารต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น 5) รับฟังความคิดเห็น ผู้บริหารต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ และเปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะ 6) แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน 7) สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และส่งเสริมความสุขในการทำงาน 8) ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ผู้บริหารต้องจัดการกับความเปลี่ยนแปลง และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์

ใหม่ๆ ได้ดี 9) สร้างความเชื่อมั่น ผู้บริหารต้องสร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา
10) มองการณ์ไกล ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวม และผลกระทบระยะยาวของการตัดสินใจ

3.2 ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรยึดหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ จักขุมหา วิรุโธ และนิสสยสัมปันโน เพื่อสร้างพลังในการทำงานและขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ 1) บุคลิกภาพที่ดี ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีท่าทางที่สง่างาม มีความมั่นใจในการเคลื่อนไหว 2) การแต่งกายเหมาะสม แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์ 3) สุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพแข็งแรง มีพลังในการทำงาน และสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง 4) สร้างแรงบันดาลใจ มีพลังในการทำงาน กระตือรือร้น และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นได้ 5) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสม มีน้ำเสียงที่ชัดเจน และน่าฟัง 6) เป็นมิตรและเข้าถึงง่าย แสดงออกทางสีหน้าและแววตาที่เป็นมิตร และเข้าถึงง่าย 7) สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ 8) มีความรู้ความสามารถ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 9) มีวิสัยทัศน์ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และริเริ่มสิ่งใหม่ๆ 10) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง มีความสามัคคี และร่วมมือร่วมใจกันทำงาน

3.3 ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม เสริมสร้างความร่วมมือ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสามารถพัฒนาได้ 3 คุณลักษณะสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย จักขุมหา วิรุโธ และนิสสยสัมปันโน เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมการเรียนรู้ และนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ความร่วมมือ และการแบ่งปัน โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ 1) ซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน 2) รับผิดชอบ ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลงานของตนเอง 3) ยุติธรรม ผู้บริหารต้องมีความยุติธรรม และปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 4) เห็นอกเห็นใจ ผู้บริหารต้องเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 5) ทำงานเป็นทีม ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม และส่งเสริมความร่วมมือ 6) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องสื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 7) สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานอย่างเต็มที่ 8) แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีในทีม 9) มอบหมายงานและให้คำปรึกษา ผู้บริหารต้องมอบหมายงาน และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 10) สร้างวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และส่งเสริมการเรียนรู้

3.4 ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา หลักทศตยปาปณิกธรรม ซึ่งประกอบด้วย จักขุมหา วิรุโธ และนิสสยสัมปันโน เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความสามารถในการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ มีเหตุผล และเป็นประโยชน์ต่อองค์กร การส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบอย่าง

ลึกซึ้ง 2) วิเคราะห์ปัญหา ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ 3) ตัดสินใจ ผู้บริหารต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แม้ต้องอยู่ภายใต้ความกดดัน 4) แก้ไขปัญหา ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาและหาทางออกได้อย่างสร้างสรรค์ 5) คิดริเริ่ม ผู้บริหารต้องคิดริเริ่มและสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ได้ 6) วิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ 7) การเรียนรู้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดี 8) วางแผนและจัดการ ผู้บริหารต้องวางแผนและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 9) การสื่อสาร ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน 10) พัฒนา EQ ผู้บริหารต้องพัฒนา EQ โดยเฉพาะการรับรู้และควบคุมอารมณ์ เพื่อการตัดสินใจที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำผลมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย และด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล โยคานุกุล (2556) ที่พบว่า ผู้บริหารควรให้เกียรติกับผู้นับถือปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงาน ควรส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานได้เข้ารับการอบรม เสริมความรู้ใหม่ และควรส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพัฒนาตนเองตามความสามารถและความต้องการ และสอดคล้องกับการวิจัยของดารุณี พิพัฒน์ผล (2553) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภาวะผู้นำ แบบเปลี่ยนสภาพ รองลงมาคือ ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประกอบด้วย 1) ด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อดทน อดกลั้น และรับมือกับความเครียดจากการทำงานได้เป็นอย่างดี มีความยุติธรรม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย แม้จะเป็นเรื่องของบุคลิกภาพภายนอก แต่ก็เป็นที่ผู้บริหารไม่ควรมองข้าม ผู้บริหารที่ดีควรมีบุคลิกภาพที่ดี ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ 3) ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม คุณลักษณะด้านพฤติกรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร ผู้บริหารที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความยุติธรรม เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีมได้ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ผู้บริหารที่ดีต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบอย่างลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม และมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน และศุขภิญญา ศรีคำไทย (2565) ที่กล่าวว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการนำหลักพุทธธรรม คือ หลักปาปนิกรธรรม 3 ประการ คือ 1) จักขุมา เป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีความรอบคอบ มีเหตุผล และมีปัญญามองการณ์ไกล 2) วิรุโธ เป็นผู้บริหารที่จัดการ

บริหารสถานศึกษาได้ดีด้วยความเชี่ยวชาญ 3) นิสสัยสัมพันธ์ เป็นผู้บริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นผู้บริหารต้นแบบอย่างที่ดี นำมาบูรณาการกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 3 สมรรถนะหลัก คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ (การบริหารงานวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา) 2) สมรรถนะด้านทักษะ (การบริหารงานวิชาการและการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้) 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ (ภาวะผู้นำทางวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม) อันจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม (ปาปณิกธรรม 3) กับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ กับจักขุมา วิสัยทัศน์ปัญญาการมองกาลไกล (Conceptual Skill) 2) สมรรถนะด้านทักษะ กับวิรูโร ทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน (Technical Skill) และ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะกับนิสสัยสัมพันธ์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรีย์ ชำนาญศิลป์ (2557) ที่พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ประกอบด้วย สร้างวิสัยทัศน์ในองค์การ มีความรู้ความสามารถ มีการวางแผนความคิดใหม่ๆ 2) ด้านความชำนาญ (วิรูโร) ประกอบด้วย ความหมั่นเพียรในการฝึกฝน เทคนิคและความถนัด ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ทำงาน ทักษะความชำนาญ มีความตั้งใจอดทน 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสัยสัมพันธ์) ประกอบด้วย ความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่กระตือรือร้น มีใจผูกพันอยู่กับงาน สร้างมิตรภาพ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การยกย่องให้เกียรติผู้อื่น 4) ด้านคุณธรรม (อิทธิบาท 4) การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ความซื่อสัตย์สุจริต สร้างความศรัทธาเชื่อมั่น ส่งเสริมมีการศึกษาเพิ่มเติม ใส่ใจการประเมินผล และสอดคล้องกับการวิจัยของเอกธิรวิรุฒิ นกยูงทอง (2554) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพุทธของข้าราชการตำรวจตามหลักทศตียปาปณิกสูตร ด้านจักขุมา ด้านวิรูโร ด้านนิสสัยสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ส่วนมากเป็นเพศชายมีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุระดับชั้นยศและตำแหน่งต่างกัน มีทัศนคติแตกต่างกัน ทำให้มีความต่างในการใช้ภาวะผู้นำเชิงพุทธของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรตามหลักทศตียปาปณิกสูตร แนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคตผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ ใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำส่วนผลที่ได้รับนั้น ได้ทำการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้มีวิสัยทัศน์ มีการจัดการ และมีมนุษยสัมพันธ์ ตามหลักทศตียปาปณิกสูตร และใช้หลักการจัดการองค์ความรู้ โดยมีการจัดประชุมทุกสัปดาห์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์กันพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยเป็นระยะเพื่อพัฒนาต่อไป

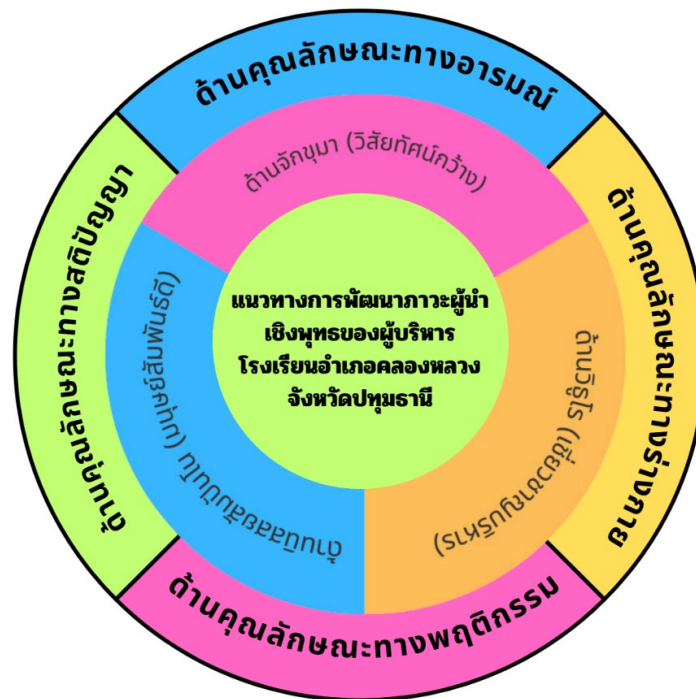
3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) ผู้นำที่ดีต้องมีจักขุมา (ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวม ยึดมั่นในคุณธรรมและความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นการสร้างสามัคคี ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคี มองความขัดแย้งเป็นโอกาสในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้นำที่ดีต้องมีวิรูโร (ผู้นำมีความรู้ ความสามารถ) ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของความขัดแย้ง สามารถวิเคราะห์สาเหตุและรูปแบบของความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง เพื่อเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ควรมีความรู้ด้านจิตวิทยาเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลมีทักษะการ

สื่อสารที่ดี เช่น การฟังอย่างตั้งใจ การใช้ภาษาที่เหมาะสม และการแสดงความเห็นอกเห็นใจเพื่อลดความตึงเครียดและสร้างความเข้าใจระหว่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ไม่ยึดติดกับวิธีการแบบเดิม

3) ผู้นำที่ดีต้องมีนิสัยสัมพันธ (ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์) ผู้บริหารต้องเข้าถึงและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งอย่างเท่าเทียม สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานประโยชน์ หาจุดร่วม และสร้างสมดุลระหว่างความต้องการที่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์ภูวนัน ธีรวิทย์ (เริ่มศรี) (2566) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธปณิธานของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักพุทธปณิธาน คือ ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและการนำหลักสูตรมาประยุกต์ใช้กับหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นแบบแผน มีวิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักพุทธปณิธาน คือ ผู้บริหารต้องมีการจัดองค์กรให้เป็นระบบ เปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน และโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้ ด้านการมอบอำนาจตามหลักพุทธปณิธาน คือ ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรมีความสามารถตัดสินใจเองได้ เพื่อจะทำให้การทำงานเกิดผลลัพธ์ที่ดีมากขึ้น และรับฟังสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของบุคลากรที่รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานผู้บริหารมอบหมายงานให้กับบุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและเหมาะสม และด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักพุทธปณิธาน คือ ผู้บริหารมีสติปัญญาไหวพริบของการเป็นผู้นำไม่ถูกชักจูงให้เลือกปฏิบัติกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทำตัวให้เข้าถึงง่ายต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นกันเองไม่ถือตัว เป็นที่น่าเคารพเลื่อมใสเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่ดี และสอดคล้องกับการวิจัยของพรพิมล แก้วอ่อน (2564) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตามหลักพุทธปณิธาน มีดังนี้ 1) ทักษะด้านวิสัยทัศน์ คือ ผู้บริหารควรมองภาพในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ คือ ผู้บริหารต้องวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรในอนาคตเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเสนอผลงานหรือแนวทางการดำเนินงานใหม่โดยไม่ตำหนิเมื่อเกิดข้อผิดพลาด ร่วมกันเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ พัฒนาองค์ความรู้รอบด้านและฝึกฝนให้เชี่ยวชาญ 3) ทักษะด้านการสื่อสาร คือผู้บริหารควรหมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เรียนรู้หลักการพูดและการใช้ภาษาหมั่นฝึกฝนพัฒนาทักษะในการพูดเพื่อให้สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรทราบนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน 4) ด้านทักษะความร่วมมือ คือ ผู้บริหารควรมีหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้จากความ สัมพันธ์ที่ดีนั้น การลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจ การสร้างความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังร่วมกัน ทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยสรุปเป็นองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้
 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”
 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ หลักพุทธธรรมมิตติยาปานิคมธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1) จักขุมา (ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวมและผลกระทบระยะยาวของความขัดแย้ง ไม่ใช่เพียงมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ต้องคาดการณ์ถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายในระยะยาว ยึดหลักความยุติธรรมและความเป็นกลาง 2) วิธูโร (ผู้นำมีความรู้ ความสามารถ) ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของความขัดแย้ง สามารถวิเคราะห์สาเหตุและรูปแบบของความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง เพื่อเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม 3) นิสสยสัมปันโน (ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดี) ผู้บริหารต้องเข้าถึงและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งอย่างเท่าเทียม สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานประโยชน์ หาจุดร่วม และสร้างสมดุลระหว่างความต้องการที่แตกต่าง เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยสรุป หลักพุทธมิตติยาปานิคม ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารมีคุณสมบัติสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทั้งการมองการณ์ไกล ความยุติธรรม ความรู้ความสามารถ ทักษะการสื่อสาร และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน บรรยาภาสการทำงานที่ราบรื่น และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ได้แก่ 1) ควบคุมอารมณ์ ผู้บริหารต้องควบคุมอารมณ์ตนเองได้ อดทน อดกลั้น และรับมือกับความเครียดได้ดี 2) มั่นใจในการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องมั่นใจในตนเอง กล้าตัดสินใจ และตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด 3) สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ผู้อื่นมีความมุ่งมั่น

ในการทำงาน 4) สร้างสัมพันธภาพที่ดี ผู้บริหารต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น 5) รับฟังความคิดเห็น ผู้บริหารต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ และเปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะ 6) แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน 7) สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และส่งเสริมความสุขในการทำงาน 8) ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ผู้บริหารต้องจัดการกับความเปลี่ยนแปลง และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ดี 9) สร้างความเชื่อมั่น ผู้บริหารต้องสร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา 10) มองการณ์ไกล ผู้บริหารต้องมองเห็นภาพรวม และผลกระทบระยะยาวของการตัดสินใจ

2. ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรยึดหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ จักขุมา วิรูโร และนิสสยสัมปโน เพื่อสร้างพลังในการทำงานและขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

1) จักขุมา (ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) ผู้บริหารต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล 2) วิรูโร (ผู้นำมีความรู้ ความสามารถ) ผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) นิสสยสัมปโน (ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดี) ผู้บริหารต้องมีความสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง มีความสามัคคี และร่วมมือร่วมใจกันทำงาน โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านคุณลักษณะทางร่างกาย ได้แก่ 1) บุคลิกภาพที่ดี ดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีท่าทางที่สง่างาม มีความมั่นใจในการเคลื่อนไหว 2) การแต่งกายเหมาะสม แต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์ 3) สุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพแข็งแรง มีพลังในการทำงาน และสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง 4) สร้างแรงบันดาลใจ มีพลังในการทำงาน กระตือรือร้น และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นได้ 5) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อสารด้วยภาษาที่เหมาะสม มีน้ำเสียงที่ชัดเจน และน่าฟัง 6) เป็นมิตรและเข้าถึงง่าย แสดงออกทางสีหน้าและแววตาที่เป็นมิตร และเข้าถึงง่าย 7) สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่เป็นมิตร และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ 8) มีความรู้ความสามารถ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 9) มีวิสัยทัศน์ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และริเริ่มสิ่งใหม่ๆ 10) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง มีความสามัคคี และร่วมมือร่วมใจกันทำงาน

3. ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม เสริมสร้างความร่วมมือและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสามารถพัฒนาได้ 3 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) จักขุมา (ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) ผู้บริหารต้องสื่อสารเป้าหมายและทิศทางของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจ และคำนึงถึงความแตกต่างของผู้รับสาร เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ 2) วิรูโร (ผู้นำมีความรู้ ความสามารถ) ผู้บริหารต้องมีความน่าเชื่อถือและมั่นใจในการสื่อสาร นำเสนอข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน มีเหตุผล และใช้ภาษาและเทคนิคการสื่อสารอย่างเหมาะสม 3) นิสสยสัมปโน (ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดี) ผู้บริหารต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีบนพื้นฐานของความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สื่อสารด้วยความจริงใจ เป็นกันเอง หลักทศพิธราชธรรม ซึ่งประกอบด้วย จักขุมา วิรูโร และนิสสยสัมปโน เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมการเรียนรู้ และนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ความร่วมมือ และการแบ่งปัน โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม ได้แก่ 1) ซื่อสัตย์สุจริต ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็น

แบบอย่างที่ดีในการทำงาน 2) รับผิดชอบ ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลงานของตนเอง 3) ยุติธรรม ผู้บริหารต้องมีความยุติธรรม และปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 4) เห็นอกเห็นใจ ผู้บริหารต้องเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 5) ทำงานเป็นทีม ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม และส่งเสริมความร่วมมือ 6) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องสื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 7) สร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานอย่างเต็มที่ 8) แก้ไขปัญหา ความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคีในทีม 9) มอบหมายงานและให้คำปรึกษา ผู้บริหารต้องมอบหมายงาน และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 10) สร้างวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และส่งเสริมการเรียนรู้

4. ด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา หลักทฤษฎีปาณิกธรรม ซึ่งประกอบด้วย จักขุมา วิรูปุโร และนิสสยสัมปันโน เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความสามารถในการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ มีเหตุผล และเป็นประโยชน์ต่อองค์กร การส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบอย่างลึกซึ้งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานีด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบอย่างลึกซึ้ง 2) วิเคราะห์ปัญหา ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ 3) ตัดสินใจ ผู้บริหารต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แม้ต้องอยู่ภายใต้ความกดดัน 4) แก้ไขปัญหา ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาและหาทางออกได้อย่างสร้างสรรค์ 5) คิดริเริ่ม ผู้บริหารต้องคิดริเริ่มและสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ 6) วิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ 7) การเรียนรู้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดี 8) วางแผนและจัดการ ผู้บริหารต้องวางแผนและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 9) การสื่อสาร ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน 10) พัฒนา EQ ผู้บริหารต้องพัฒนา EQ โดยเฉพาะการรับรู้และควบคุมอารมณ์เพื่อการตัดสินใจที่ดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยด้านคุณลักษณะทางสติปัญญา ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความสามารถในการตัดสินใจภายใต้ความกดดัน มีความรู้ความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบอย่างลึกซึ้งสามารถวางแผนและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน มีความคิดริเริ่มและสามารถนำเสนอแนวคิดใหม่

1.2 จากผลการวิจัยด้านคุณลักษณะทางพฤติกรรม ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและส่งเสริมการเรียนรู้ มีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รับผิดชอบต่อหน้าที่และผลงานของตนเองให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและส่งเสริมความร่วมมือ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ มีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะ สามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน มีความมั่นใจในตนเองและสามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด มีความอดทนอดกลั้นและสามารถรับมือกับความเครียดได้ดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะทางร่างกายโดยผู้บริหารมีท่าทางที่สง่างามและมีความมั่นใจในการเคลื่อนไหว มีพลังในการทำงานและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น มีการแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์ มีน้ำเสียงที่ชัดเจนและน่าฟัง มีการแสดงออกทางสีหน้าและแววตาที่เป็นมิตรและเข้าถึงง่าย

เอกสารอ้างอิง

- ดารุณี พิพัฒน์ผล. (2553). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- นฤมล โยคานุกุล. (2556). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ภูวนน ธีรวิฑฒโน (เริ่มศรี). (2566). ภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสิริจันทนิวิฐ (บุญจันทร์ เขมกาโม). (2549). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: นิติการพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมมิก.
- พระมหาญาณวฑฒน จิตวฑฒโน และศุภกัญญา ศรีคำไทย. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบรรณการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 3(1), 70–78.
- พัชรี ชำนาญศิลป์. (2557). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. (2544). วิสัยทัศน์ขุนคลัง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดการ.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2548). มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ ประถม มัธยมศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สุวรรีย์ ศิริโกศาภิรมย์. (2546). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- เอก อีรวุฒิ. (2554). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของข้าราชการตำรวจ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Cronbach, Lee J. (1971). Essentials of psychological testing. 4 th ed. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale in Reading in Attitude
Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.